

PREMI PROTAGONISTA JOVE, PARADIGMA DE CÀNON LITERARI NO ACADÈMIC¹

Dari ESCANDELL
Universitat d'Alacant

1. INTRODUCCIÓ

El cànon literari no acadèmic (Lluch 2024) és el constructe terminològic en què s'ha convingut emplaçar aquelles creacions que excel·leixen en virtut d'uns patrons textuais diferents d'aquells altres que la crítica especialista estableix com a consuetudinaris (Sullà 2007: 9-22; Pozuelo 2010: 11-24). Aquest cànon heterodox és subjacent normalment en individus o col·lectius aliens a l'àmbit acadèmicista. Això és, agents alternatius amb una prelació manifesta per uns paràmetres narratius sovint allunyats dels estàndards literaris. En consonància amb aquesta etiqueta ambivalent avalada per les teories literàries modernes (Pozuelo 1994; Whanon 2010), aquest article para esment en un cas paradigmàtic al si de les lletres catalanes contemporànies: el premi Protagonista Jove, un reputat certamen de narrativa juvenil en català en què els valedors de les obres premiades són, en exclusivitat, lectors adolescents interpellats a aquest efecte (Mañà 2017: 11). Les preferències d'aquests agents s'arbitren totalment al marge del parer del comitè d'experts, que prèviament escull i estableix els llibres finalistes a ponderar per aquest jurat popular. Aquestes inclinacions s'articulen a través d'uns patrons narratològics comuns, diferenciats i idiosincràtics que, aplegats, permeten establir indicis de traçabilitat entorn d'allò que vindria a ser, en tota regla, un cànon literari juvenil no acadèmic. En altres paraules: l'anàlisi del discurs dels relats finalistes —tant dels premiats com, sobretot, dels descartats pels joves que exerceixen de jurat— permet inferir l'existència de divergències significatives pel que fa a gustos i percepcions entre mediadors especialistes i lectors destinataris. En l'àmbit temàtic, espacial i temporal o en la tipologia dels personatges arquetípics, per exemple.

1. Article elaborat al si del projecte d'investigació «El canon literario no académico: construcción, características, responsables, selección y recepción en los epitextos públicos virtuales» PID2019-10587RB-I00. Projectes de R+D+i en el marc dels Programes Estatals de Generació de Coneixement i Enfortiment Científic i Tecnològic del Sistema de R+D+i Orientada als Reptes de la Societat. Ministeri d'Economia i Innovació. Govern d'Espanya. Convocatòria 2019.

Encara que l'Estat espanyol siga l'indret europeu —i ben probablement també del món— amb més premis literaris (Cladera 2013: 117), de certàmens amb veredictes que recaiguen en el públic lector tampoc no n'hi ha tants; aquest escenari és, de fet, més aviat inusual (Izu 2021: 47). Dels postulats de Sullà (2010: 161) es desprén que qualsevol jurat participatiu constituït per una xifra ingent de lectors pot arribar a generar el consens necessari per establir àpexs de canonicitat allunyats de la concepció tradicional de cànon literari. La revisió de la literatura sobre el tema que obeeix a aquest plantejament conclou que no existeix un cànon literari únic, ni seleccions bibliogràfiques basades en un criteri exclusiu i aïllat, sinó processos constants de selecció de textos que de vegades responen a percepcions disperses entre si (Bloom 2009; Carreño 2013). Fet i fet, l'aire fresc associat a formats innovadors com el del premi objecte d'estudi permet albirar i, en conseqüència, reglar aquest «cànon ocult» (Cerrillo 2013: 32) generat de resultes del mateix cànon literari convencional i el cànon escolar.

El paper del mediador tradicional ha experimentat aquests darrers anys un canvi radical en l'esfera de la lectura, circumstància que ha derivat en la creació de nous cànons literaris que poc o gens tenen a veure amb el concepte de cànon en la seua accepció primigènia:

In recent years, the reading ecosystem and, especially, the role of the traditional mediator have undergone radical change that ought to prompt us to rethink the ways in which young people and adults access literature and the importance of the Internet in the creation of new literary canons that have little to do with the traditional concept of canon. (Francés 2021: 981)

És justament ací on rau el valor consubstancial dels premis literaris Protagonista Jove. Convocats pel Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (IBBYcat)² d'ençà l'any 1996 i dirigits a escolars de 13 a 16 anys, són l'únic premi en l'àmbit de les lletres catalanes amb un jurat integrat, any rere any, per vora 11.000 lectors reals en edat adolescent, adherits a entitats afins a l'ecosistema del llibre i la lectura com ara centres educatius, biblioteques, llibreries, entitats cíviques o espais culturals (Lluch / Cantó 2021: 474). No obstant això, a diferència del que es podria pressuposar, l'opinió proferida per aquests agents a priori cànids no respon al mer gust personal. Les bases del premi fixen entre els seus objectius contribuir a l'educació literària dels lectors participants (Núñez 2001; Mendoza 2010; Núñez / Costa 2013). D'acord amb aquest precepte, el veredict final es dirimeix arran d'un acurat exercici —individual i col·lectiu— de lectura analítica, crítica i reflexiva, mitjançant la pràctica activa de la conversa literària i el debat subsegüent; praxi altrament coneguda com a tertúlia dialògica. És a dir, «la votació la realitzen després de llegir i discutir les obres dels companys» (Lluch / Cantó 2021: 475).

L'hermenèutica d'aquest treball té en compte aquells aspectes sobre la lectura i el cànon acceptats per la teoria literària moderna, tot extrapolant-los a àrees de coneixe-

2. El Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil, conegut anteriorment amb l'acrònim de CljCat, ha passat a identificar-se recentment sota la marca d'IBBYcat, en tant que representant als territoris de parla catalana de l'International Board on Books for Young People (IBBY).

ment com la filologia, la didàctica de la literatura o la teoria de la lectura, disciplines bàsiques per a qualsevol estudi sobre literatura juvenil (Ballester / Ibarra 2013: 153-155). De la mateixa manera, som conscients que hi ha conceptes aplicables a un premi literari que requereixen debat i aclariments, com ara la noció de «paradigma» circumscrita a un certamen acotat a un àmbit espacial i temporal concret, en contrast amb la definició clàssica de paradigma reportada per la teoria de les revolucions científiques (Chartier 2001).

L'existència de cànons allunyats del cànón convencional es fonamenta precisament, a banda del consens col·lectiu com a element canonitzador (Bloom 2009; Puzuelo 2010), calibrant qualitats estètiques i tècniques narratològiques i discursives que condueixen a aquest consens (Sullà 2010). No debades, la consideració d'aquests paràmetres pot fer desplaçar del nucli títols jerarquitzats de bestreta per uns altres, en tant que el cànón mai no s'entén com un conjunt estàtic o tancat d'obres, sinó com un sistema més aviat fluctuant, permeable i en permanent mutació (Carreño 2013: 85).

La literatura sobre el tema entén que la necessitat d'estudiar el cànón ha d'anar molt més enllà de ponderar unes obres davant d'unes altres (Sullà 2008: 10-11; Steenmeijer 2011: 71; Carreño 2013: 88). En aquest sentit, l'exercici previ de les institucions seleccionant determinats títols per estudiar-los i llegir-los resulta crucial. Lligant tot el que s'ha dit amb el certamen objecte d'estudi, la comissió acadèmica d'experts del premi Protagonista Jove procura que el major nombre possible de joves dels principals territoris catalanòfons (Catalunya, País Valencià i Illes Balears) llija i avalue la relació de llibres preseleccionada en les categories respectives. Estudiants de cada institut, llibreria o biblioteca es constitueixen en jurats populars de base col·lectiva en què presenten les lectures i les defensen; serà precisament allà on argumenten en pro d'aquelles històries al seu entendre mereixedores del distintiu. Comptat i debatut: entre totes i tots, des del consens, voten i nomenen la millor obra candidata. Aquest procediment obertament democràtic i participatiu, unit al valor afegit que suposa sempre l'aurèola institucional en un premi (Abad 2018: 177), reforça encara més la disposició i la configuració del que interpretem com un cànón literari juvenil alternatiu a l'oficial.

2. MÈTODE

En aquest estudi s'examinen tots els relats aspirants als premis literaris Protagonista Jove concernents a la darrera dècada completa (2010-2020). El patró metodològic es concreta amb l'anàlisi narratològica del corpus esmentat i parteix, en certa manera, del treball previ de Lluch i Cantó (2021), una investigació reglada procedimentalment per una anàlisi quantitativa multifactorial que, entre moltes altres coses, prova d'establir l'embrió del presumpte vincle entre aquest mateix premi i el cànón literari juvenil no academicista. En qualsevol cas, el que es pretén ara és identificar disparitats discursives entre les històries finalistes seleccionades amb antelació per una comissió d'experts constituïda *ex professo* i les històries a la fi premiades, la deliberació de les quals competeix en exclusivitat a lectors adolescents amb franges d'edat entre els 13 i 14 i els 15 i 16

anys; s'estableixen a aquest efecte dues categories que agrupen i diferencien sengles perfils.

Aquesta investigació avança *de facto* a l'estudi anterior, ja que ara els resultats s'obtenen contrastant nous indicadors regits per uns altres paràmetres. En un primer bloc a manera de preàmbul, s'analitzen per un cantó les crítiques emeses des de *Faristol*, revista de la institució que convoca el premi; per l'altre costat, s'indaga de nou en un parell de factors recollits en les conclusions de Lluch i Cantó (2021), un treball que revisava les vint-i-tres edicions del certamen esdevingudes entre 1996 i 2019 i en què s'advertia de la desigualtat entre homes i dones en matèria d'autoria o de la prevalença fefaent d'obres traduïdes de l'anglès respecte de les publicades originalment en llengua catalana.

En un segon bloc —concebut com a eix nuclear del present estudi—, es confronten els fluxos temàtics i els subgèneres narratius habituals de les obres aspirants amb els de les premiades, a la recerca de predileccions, disparitats i discrepàncies. De més a més, es contrasten també les preferències espacials i temporals entre lectures destriades i bandejades, així com els trets idiosincràtics dels personatges protagonistes d'ambdues tipologies. Perquè, en definitiva, l'anàlisi de la varietat temàtica i formal més enllà de l'artefacte literari en si mateix suposa, com apunten De Amo i García-Roca (2019: 3) o Llorens i Martín (2013: 112), un intent ineluctable de renovació adreçat a un lector cada vegada més competent, a qui se li demana un distanciament perquè reflexione i participe de manera proactiva en el procés comunicatiu.

2.1. FUNCIONAMENT DEL PREMI

El premi Protagonista Jove està dividit en dues categories regulades en virtut de l'edat del lector destinatari. Per a cada categoria, una comissió d'especialistes en literatura infantil i juvenil de l'àmbit nostrat selecciona quatre lectures finalistes. En l'última edició convocada al moment de l'elaboració d'aquest estudi, aquestes comissions estan integrades per quatre polifacètics experts: una bibliotecària i crítica, un bibliotecari, una escriptora i crítica i un docent, editor i crític. La seua tasca rau a valorar totes les obres juvenils publicades aquell any que compliren els requisits següents: *a)* llibres adequats a les franges lectores de les categories dels premis; *b)* lectures publicades en català, ja foren traduccions o escrites originalment en aquest idioma; *c)* títols únics o primers números de sèries o col·leccions; *d)* primeres edicions o reedicions que almenys fera més de deu anys que no hi eren al mercat.³

La present investigació analitza tant les lectures guanyadores com les finalistes, atenent al fet que els llibres aspirants els proposen els crítics i especialistes (vuit per cada edició; quatre per cada categoria), mentre que aquells que al remat resulten guardonats ho són a proposta del públic lector (dos per cada edició, amb un únic guanyador per cate-

3. Per a una lectura detallada de les bases i els criteris dels premis Protagonista Jove, visiteu: <<https://www.ibbycat.cat/programes/premis-atrapallibres-i-protagonista-jove/bases-de-participacio/>>. [Consulta: 13 de febrer 2023.]. O, si ho preferiu, visualitzeu el tutorial següent: <<https://www.youtube.com/watch?v=0HPqidFMFvc>>. [Consulta: 14 de febrer 2023.]

goria). S'ha triat aquesta forma d'anàlisi perquè els resultats de la investigació de Lluch i Cantó (2021) referits a unes lectures i altres apuntaven certes divergències entre totes dues taxonomies.

Recapitulant, el corpus d'anàlisi d'aquest estudi està format per vuitanta llibres elegits per especialistes; d'aquests, només vint han estat escollits com a guanyadors pels lectors, mentre que els seixanta restants han sigut desestimats. Des d'una consideració epistemològica, s'han comparat valors percentuals calculats a partir dels valors quantitatius absoluts obtinguts. Amb això es provarà de definir i perfilar el cànon no acadèmic resultant de l'opinió dels lectors participants, contraposant-lo amb el cànon institucional perfilat en aquest altre cas pels experts i crítics designats per l'IBBYcat.

Els paràmetres considerats parteixen de la terminologia habitual utilitzada en altres treballs sobre literatura juvenil que fan servir categoritzacions (Gómez-Díaz / García-Rodríguez 2024), tot i que es prioritzen les etiquetes que assigna habitualment l'IBBYcat en la revista *Faristol*: estructura narrativa, gènere binari i edat dels personatges protagonistes, ambientació espacial i temporal, subgènere temàtic, etc. L'ús de taules dinàmiques amb correlacions de dades es basa també en publicacions ja existents en geografies afins (àmbit hispànic i altres), com ara les investigacions sobre lectura juvenil d'Amigos del Libro,⁴ procurant evitar amb això una perspectiva excessivament localista.

2.2. PERÍODE OBJECTE D'ESTUDI

El cribratge d'obres finalistes s'havia d'acotar en un principi al lapse 2011-2020, criteri habitual en estudis similars que analitzen mitjançant intervals d'una dècada completa altres premis de l'àmbit hispànic (Sotomayor / Díaz-Armas 2013; Lluch / Valriu 2013; Gómez-Díaz / García-Rodríguez 2022). En aquest sentit, val a dir que la temporalització fraccionada per decennis permet una perspectiva prou àmplia per tal de contemplar l'evolució panoràmica de camps com la literatura infantil i juvenil, el sistema educatiu, el desenvolupament de la indústria del llibre, l'evolució de la crítica o la mediació (Sotomayor / Díaz-Armas 2013: 78). Al mateix temps, aquest recorregut circumscrit al voltant del que ara com ara segueix sent l'últim decenni complet (2011-2020), permet que les tendències constatades quant a gustos i preferències temàtiques tampoc impliquen cap salt generacional repercussiu. Tanmateix, s'han desestimat els valors corresponents a l'últim any de la dimensió analitzada, perquè la pandèmia de resultes de la Covid-19 va impedir el desenvolupament normal d'aquest certamen en l'edició de 2020. Davant d'aquest escenari sociosanitari sobrevingut, la comissió acadèmica de l'IBBYcat va optar per guardar tots els llibres finalistes a títol honorífic, circumstància que impossibilitava conèixer i contrastar la dissertació crítica dels lectors d'aquell any en relació amb les propostes preliminars plantejades pels experts. En contrapartida, s'ha considerat l'any 2010 en comptes del 2011 com a data d'inici. Aquesta commutació per-

4. Per a la consulta d'estudis periòdics d'aquesta índole publicats per l'Asociación Española de Amigos del Libro Infantil y Juvenil IBBY, visiteu: <<https://www.amigosdelibro.com/publicaciones>>. [Consulta: 29 de desembre 2022].

met poder comptar amb una relació de títols acotada a l'equivalent a un decenni complet (vuitanta lectures).⁵

Tot i que no afecta l'espectre temporal acotat amb motiu de la present anàlisi, cal puntualitzar que l'IBBYcat va introduir un canvi en el criteri a partir de la sisena edició (2002) del premi sotmés a consideració. Aquesta decisió va significar una reducció substancial tant del nombre de llibres candidats com dels grups d'edat. Des d'aleshores ençà, les categories advertides, simètriques als dos cicles d'ESO (13-14 i 15-16 anys) han prevalgut fins a l'actualitat (Lluch / Cantó 2021: 476).

2.3. CRITERIS COMPARATIUS

Per a l'anàlisi qualitativa dels valors mostrals s'estableixen diferents criteris amb què interpretar la relació de paràmetres i indicadors estipulats. Al bloc d'indicadors inicial, apartat en què conflueix l'opinió de la crítica (emissió de puntuacions a la revista *Faristol*) i les preferències en matèria d'autoria (idioma original d'escriptura i gènere binari de l'autor o autora), es confronten dades entre llibres premiats pels lectors i llibres no premiats. D'una banda, un total de vint obres premiades, corresponents a les etapes 13-14 i 15-16 d'aquests dos darrers lustres complets. De l'altra, els seixanta títols restants, és a dir, els llibres finalistes desestimats a judici dels lectors en aquest mateix procés selectiu.

Per contra, pel que fa al bloc central de la investigació (tipologia temàtica i subgènere narratiu, ubicació espacial-temporal i perfil dels personatges protagonistes), es contraposa l'elecció final dels lectors adolescents davant del total de títols proposats per la comissió d'experts com a candidats potencials a ser distingits. És a dir, les mateixes vint lectures premiades i, a l'ensem, els vuitanta llibres resultants de la suma de les vuit lectures anuals aspirants. L'aplicació d'un criteri o un altre segons el paràmetre avaluat permetrà delimitar amb major profusió la sintonia dels uns i dels altres amb una tipologia concreta de lectures. En qualsevol cas, els paràmetres i indicadors considerats en aquest estudi a fi de perfilar el patró narratològic de les obres finalistes i premiades són els habituals en investigacions d'aquesta tipologia: subgènere, temàtica, ambientació espacial-temporal i trets dels personatges model (Gómez-Díaz / García-Rodríguez 2024).

3. RESULTATS

3.1. VALORACIÓ FARISTOL

A la revista *Faristol*, publicació vinculada a l'entitat convocant del premi (IBBYcat), s'han ressenyat el 65 % de les lectures guanyadores i el 58,4 % de les lectures finalistes

5. El període objecte d'estudi se circumscriu així mateix al que estableixen les bases reguladores del projecte de recerca ministerial en què s'emmarca aquesta investigació, referenciat en la primera nota de peu d'aquest article.

no premiades durant el període objecte d'estudi. En xifres absolutes, quaranta-vuit recensions sobre un total de vuitanta títols potencialment candidats a criteri de la comissió. Aquestes ressenyes inclouen com a colofó l'assignació d'una qualificació numèrica gradual d'entre una (valor mínim) i quatre estrelles (valor màxim), emesa segons el parer del crític especialista que valora el llibre. Generalitzant, vora dues de cada tres obres ressenyades han obtingut la màxima puntuació (quatre estrelles *Faristol*), mentre que la tercera part en discòrdia ha estat qualificada amb tres estrelles; dada altrament raonable atés que l'IBBYcat és alhora responsable del premi i de les crítiques advertides.

Cenyint-nos a la comparativa de resultats, s'infereix una concurrència de criteri entre els artífexs de la preselecció inicial i els lectors, col·lectiu aquest últim que desconeix en la seua pràctica totalitat aquestes puntuacions emeses per *Faristol* en el moment d'emetre el seu veredict. Entre els llibres premiats, el percentatge de lectures amb la màxima puntuació *Faristol* és lleugerament superior (un 69,2 %) respecte de les no vencedores valorades també amb quatre estrelles (un 65,7 %). A grans trets, però, la pauta dels lectors i la dels crítics a penes difereix entre si.

	Obres no guanyadores		Obres guanyadores	
4 estrelles	65,7 %	23	69,2 %	9
3 estrelles	31,4 %	11	30,8 %	4
2 estrelles	2,9 %	1		0
1 estrella		0		0
<i>Sense valoració</i>		25		7
Total	100 %	60	100 %	20

Taula 1. Valoració d'obres finalistes premiades i no premiades des de la revista *Faristol*.

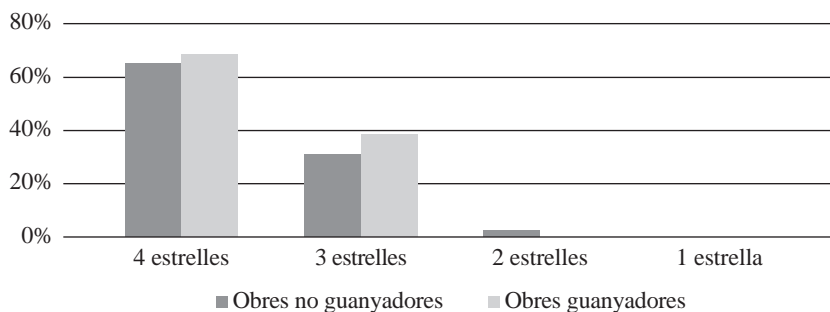

Figura 1. Valoració d'obres finalistes premiades i no premiades des de la revista *Faristol*.

3.2. IDIOMA ORIGINAL

El fet que les obres estiguen escrites originalment en català o bé siguin traduccions de llibres escrits en altres idiomes, no és significativament rellevant a efectes canònics, si ens atenem als resultats entre lectures premiades i no premiades. Els valors percentuals de les primeres resulten en essència equivalents als de la preselecció inicial de lectures aspirants. Amb tot, si filem prim, el diferencial per rang d'edat reflecteix que la proporció és plenament equivalent en la categoria de més edat. En comparança, entre el jovent de 13-14 anys, el menor índex d'originals en català respecte d'autors traduïts en obres sobre les quals recau el premi (30 % V.O. en català i 70 % traducció) és també, en qualsevol cas, una xifra intrascendent a efectes estadístics.

	V.O. català		Traduccions	
Obres no guanyadores 13-14 anys	36,6 %	11	63,3 %	19
Obres guanyadores 13-14 anys	30 %	3	70 %	7
Obres no guanyadores 15-16 anys	30 %	9	70 %	21
Obres guanyadores 15-16 anys	30 %	3	70 %	7
Obres no guanyadores total	33,3 %	20	66,6 %	40
Obres guanyadores total	30 %	6	70 %	14

Taula 2. Comparativa entre obres finalistes premiades i no premiades segons idioma original.

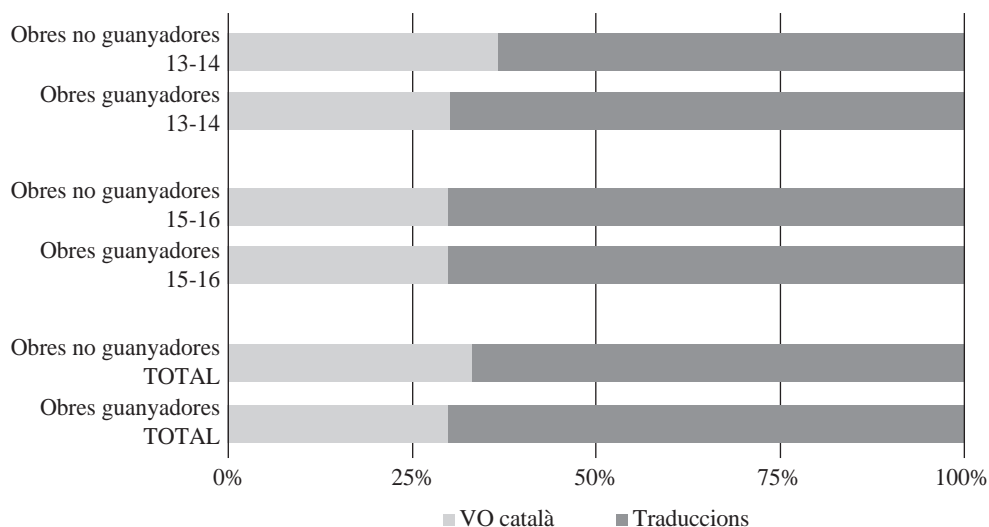

Figura 2. Comparativa entre obres finalistes premiades i no premiades segons idioma original.

3.3. GÈNERE BINARI AUTORIAL

En termes de gènere binari, els lectors participants en aquest certamen premien de forma regular obres escrites per dones. Aquesta predilecció paritària contradiu la postura tradicional de l'academicisme institucionalitzat, entorn aquest altre en què prepondera l'aposta per les plomes masculines. En concret, la comissió d'experts va preseleccionar al llarg d'aquesta darrera dècada trenta-dues obres escrites per dones i quaranta-vuit obres escrites per homes. Això és, uns respectius 40 % i 60 %. Aquest binomi percentual és si fa no fa similar al del període complet (1996-2019), computat a l'estudi de Lluch i Cantó (2021: 480).

Tanmateix, el públic lector del passat decenni complet mostra una major preferència pels relats escrits per dones, premiant al 31,3 % d'escriptores aspirants (una de cada tres), davant d'un elenc molt més reduït de candidats masculins guardonats: un 20,4 % o, en altres paraules, tan sols un de cada cinc. En resum: rastrejant el traç d'aquesta canonicitat oficiosa, la preferència d'aquests lectors adolescents pels relats escrits per dones contrasta amb el del global d'obres finalistes proposades per la comissió; xifra altrament en concomitància amb el gruix de premis atorgats per jurats d'índole academicista, en què la majoria de les mencions solen recaure normalment en homes (Cladera 2013: 128; Escolan 2016: 29). De resultes de tot plegat podem inferir que els jurats participatius equiparen —inopinadament o no— aquest consuetudinari desequilibri binomial.

	Obres no guanyadores	Obres guanyadores
Autoria femenina	22	10
Autoria masculina	38	10
Total	60	20

Taula 3. Comparativa entre obres finalistes premiades i no premiades per gènere binari autorial.

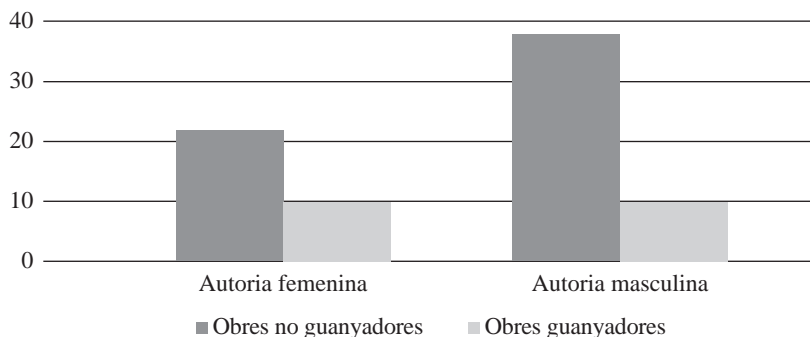

Figura 3. Comparativa entre obres finalistes premiades i no premiades per gènere binari autorial.

3.4. TEMÀTICA

La preferència ostensiblement manifesta per lectures amb trames de base realista per part dels lectors adolescents interpellats, situa el cànon literari juvenil no acadèmic que es desprén d'aquest mostratge en les obres que abracen aquest escenari argumental. Aquesta postura contradiu l'equilibri temàtic realitat-fantasia que s'intenta projectar des de l'entorn academicista.

Si parem esment als resultats que es desprenen d'aquesta mostra, la dicotomia temàtica entre trames de base realista i relats fantàstics permet fer disquisicions, en termes estadístics, específiques per a cada segment d'edat. D'una banda, l'equilibri si fa no fa simètric entre realitat i fantasia constatat a les obres proposades per la comissió per al col·lectiu d'estudiants del primer cicle d'ESO (ben properes a un equitable 50 %) no concorda amb l'interès preferent d'aquests lectors de menor edat pels títols de temàtica realista: fins a un 60 %, per un 40 % de partidaris del gènere fantàstic.

Aquesta tendència s'intensifica encara més en el cas dels més majors. No debades, els lectors escolaritzats en 3r i 4t d'ESO es decanten amb molta diferència per la temàtica realista, premiant un 90 % de llibres d'aquesta tipologia, mentre que les obres de temàtica fantàstica guardonades queden reduïdes a tan sols el 10 %. Aquesta circumstància accentua la discrepància respecte a les opcions plantejades per endavant pels experts a aquests lectors de 15-16 anys. En aquest sentit, cal destacar que per als escolars d'edat més avançada, la temàtica fantasiosa suposava, de partida, un de cada quatre títols a triar entre la nòmina de llibres finalistes. Ara bé, aquesta oferta inicial significava vora la meitat respecte d'aquell altre corpus que la comissió d'experts havia plantejat d'entrada al grup de menor edat. En síntesi: els adults que escullen la relació d'obres sotmeses a col·locació són ben conscients que, com més avança l'edat dels lectors, aquests mostraran un major interès per les temàtiques de base realista. Tanmateix, l'anhel per aquest tipus de lectures és més ingent del que es preveia entre els lectors d'aquestes dues categories d'edat, si ho comparem amb el que els experts havien calibrat.

	Relat realista		Relat fantàstic	
	%	n	%	n
Obres finalistes 13-14 anys	55 %	22	45 %	18
Obres guanyadores 13-14 anys	60 %	6	40 %	4
Obres finalistes 15-16 anys	75 %	30	25 %	10
Obres guanyadores 15-16 anys	90 %	9	10 %	1

Taula 4. Tipologia dels relats en obres finalistes i en obres premiades.

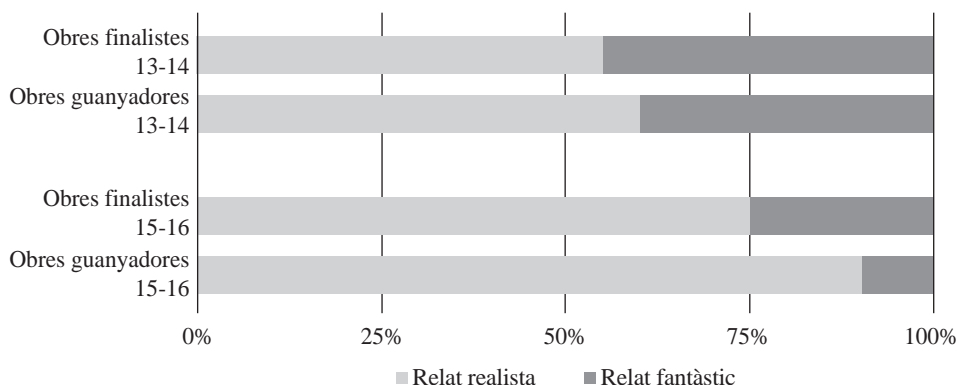

Figura 4. Tipologia dels relats en obres finalistes i en obres premiades.

3.5. SUBGÈNERE ARGUMENTAL

Pel que fa als gèneres narratius, els guarismes del guardó objecte d'estudi combreguen amb la teoria de Sotomayor i Díaz-Armas (2013: 73). Aquests especialistes apunten que la diversificació de temes en els certàmens literaris juvenils s'accentua a partir dels anys noranta del segle anterior, donant lloc a un increment notable de subgèneres nodrits d'històries més extenses i elaborades, com ara la novel·la històrica, el relat fantàstic o les trames d'intriga i misteri. Amb tot i amb això, les xifres analitzades en aquesta investigació requereixen de bell nou una diferenciació per edats.

Els lectors més joves (categoria 13-14 anys) premien de manera preferent temàtiques històriques (el 30 %) o de ciència-ficció (el 20 %). Paradoxalment, manifesten una debilitat consemblant pels drames socials (el 30 %), malgrat la reduïda oferta inicial aportada de la comissió responsable de la preselecció pel que respecta a aquesta darrera opció, si es compara amb altres disciplines narratives proposades també de bestreta als lectors d'aquest grup d'edat. Aquests han mostrat menor entusiasme pels llibres d'aventures i de terror, subgèneres que significaven el 25 % i el 12,5 %, per aquest ordre, respecte del total de títols plantejats inicialment per aquesta comissió integrada només per adults.

En canvi, en el rang de més edat (categoria 15-16 anys), s'ataïlla un interès focalitzat en la novel·la negra (thriller policíac o detectivesc) i el melodrama social, amb una cadència de títols premiats que supera de nou amb escreix (amb uns valors respectius del 40 % i el 50 %) l'oferta plantejada de bell antuvi pels experts. En contrapartida, el suposat interès que la comissió d'especialistes presumia que tindrien modalitats com el relat d'aventures, l'històric o el de ciència-ficció entre el públic lector més madur, s'esvaeix per complet amb la relació dels temes finalment guardonats. En qualsevol cas, aquesta preselecció no sembla intencionada, ja que aquests subgèneres temàtics han vingut sent els estàndards habituals a la majoria de premis juvenils coneguts (Lluch / Valriu 2013: 141-142).

Sumàriament, la novel·la negra i, sobretot, el drama social es perfilen com a subgèneres canònics, des de l'òptica d'aquella canonicitat desproveïda d'academicisme instituci-

onal. De fet, aquest interès per les històries amb trames que presenten conflictes socials comença a revelar-se amb força entre els lectors de menys edat, els quals premien també les lectures d'aquesta tipologia concreta en uns índexs molt per damunt de les expectatives inicials.

	Obres finalistes 13-14		Obres guanyadores 13-14		Obres finalistes 15-16		Obres guanyadores 15-16	
Aventures	25 %	10	10 %	1	15 %	6	10 %	1
Històrica	27,5 %	11	30 %	3	12,5 %	5		
Ciència-ficció	15 %	6	20 %	2	12,5 %	5		
Terror	12,5 %	5	10 %	1				
Negra (thriller policíac)	7,5 %	3			25 %	10	40 %	4
Melodrama (social)	12,5 %	5	30 %	3	35 %	14	50 %	5
Total	100 %	40	100 %	10	100 %	40	100 %	10

Taula 5. Subgèneres narratius predilectes en obres finalistes i en obres premiades.

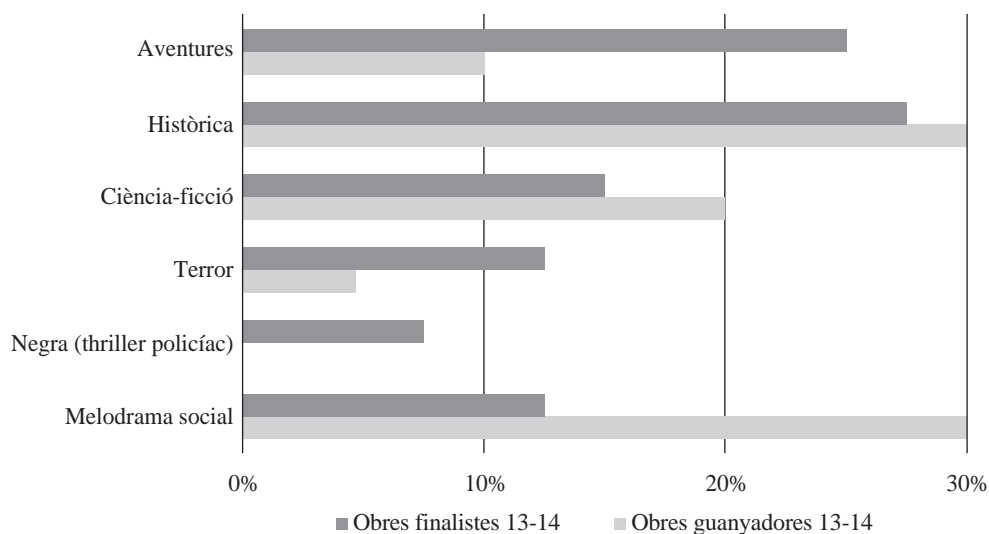

Figura 5a. Subgèneres narratius predilectes en obres finalistes i en obres premiades (categoria 13-14 anys).

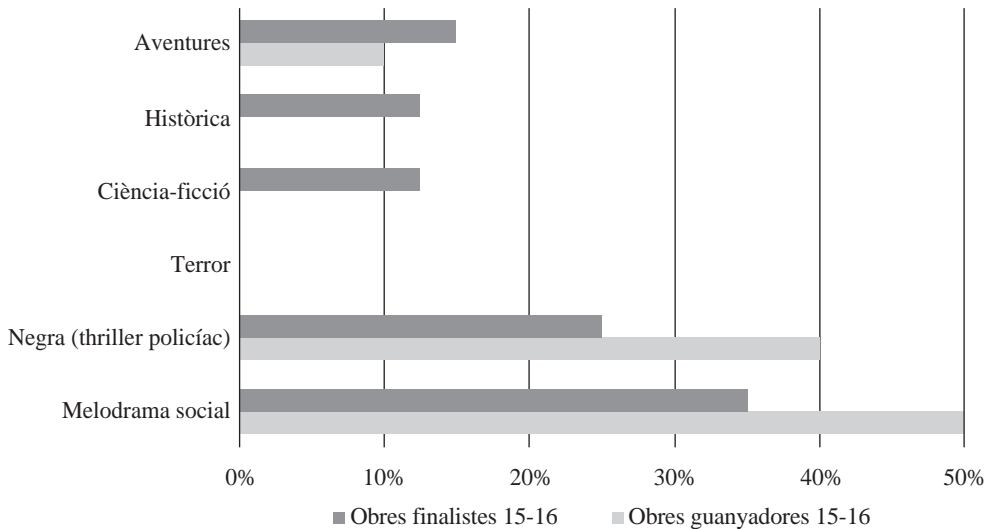

Figura 5b. Subgèneres narratius predilectes en obres finalistes i en obres premiades (categoria 15-16 anys).

3.6. ÈPOCA I ESPAI

Les històries amb temporalitats emplaçades en escenaris actuals són les que més interessen els lectors de la franja d'edat de 15-16 anys, amb un 90 % de títols predilectes. Aquesta dada concloent suposa tot un contrapès a l'ampli ventall de localitzacions cronològiques entre els títols preseleccionats per la comissió: segles XX i XIX, èpoques medieval i clàssica o futur, en síntesi. En aquest mateix sentit, la concurrència més o menys freqüent de títols finalistes circumscrits a cadascun d'aquests períodes històrics en què transcorren les trames argumentals aspirants, se sintetitza també de manera contundent en el cas dels títols premiats pels lectors més petits, col·lectiu que majoritàriament es decanta de nou per trames contemporànies (60 %) i, en menor grau, per històries esdevingudes al llarg del segle anterior (30 %).

Seguint el traç a aquesta canonicitat alternativa fonamentada a partir de les preferències dels lectors adolescents participants en aquesta experiència, les lectures sobre temes actuals es postulen perceptiblement com a canòniques, si més no a ulls dels qui han decidit premiar-les de forma preminent. Aquest traç, però, tampoc no s'allunya gaire del cànon institucionalitzat. Malgrat l'increment preferencial entre els joves participants en aquesta experiència per trames emplaçades en la contemporaneïtat, el fet cert és que, en termes de temporalitat, els cercles acadèmics també connoten com a canònics aquells títols amb arguments emplaçats en el moment present.

	Obres finalistes 13-14		Obres guanyadores 13-14		Obres finalistes 15-16		Obres guanyadores 15-16	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Segle XXI (actual)	47,5 %	19	60 %	6	77,5 %	31	90 %	9
Segle XX	22,5 %	9	30 %	3	15 %	6		
Segle XIX	10 %	4			2,5 %	1		
Edat mitjana	10 %	4	10 %	1				
Època clàssica	2,5 %	1						
Futur	2,5 %	1			2,5 %	1		
Inconcret	5 %	2			2,5 %	1	50 %	1
Total	100 %	40	100 %	10	100 %	40	100 %	10

Taula 6a. Èpoques en què transcorre el fil argumental en obres finalistes i en obres premiades.

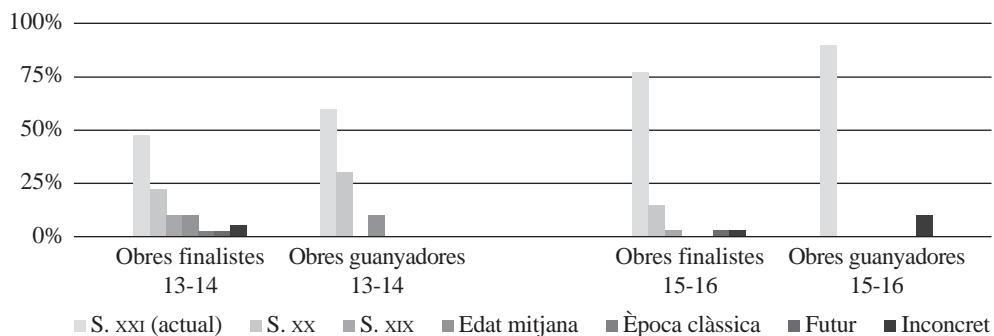

Figura 6a. Èpoques en què transcorre el fil argumental en obres finalistes i en obres premiades.

Quant a la localització espacial dels relats sotmesos a la consideració dels lectors adolescents qüestionats, es constata una prevalença d'obres premiades ambientades a Barcelona i la seua àrea d'influència, i, en menor mesura, a la resta del continent europeu o als Estats Units. Aquesta percepció, generalitzada en sengles franges d'edat, té una condensació més gran d'històries desenvolupades en entorns propers (capital catalana i Europa) entre els lectors més grans. En canvi, s'aprecia un índex més elevat d'episodis esdevinguts a l'Amèrica del Nord en el cas dels enquestats computables dins de la categoria de menor edat.

La variada oferta plantejada de bestreta per la comissió acadèmica, així com la preferència també força heterogènia dels qui atorguen el premi, fa complicat establir indicis de canonicitat —ni d'una taxonomia ni de l'altra— en termes d'ubicació espacial. S'endevina, en tot cas, una major propensió, des d'aquests dos prismes a priori antagònics, per les lectures de proximitat.

	Obres finalistes 13-14		Obres guanyadores 13-14		Obres finalistes 15-16		Obres guanyadores 15-16	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Barcelona i voltants	17,5 %	7	20 %	2	15-16	12	40 %	4
Europa	52,5 %	21	40 %	4	35 %	14	40 %	3
EUA	22,5 %	9	40 %	4	20 %	8	30 %	3
Resta del món					12,5 %	5		
Imaginari	7,5 %	3			2,5 %	1		
Total	100 %	40	100 %	10	100 %	40	100 %	10

Taula 6b. Espais on transcorre la trama argumental d'obres finalistes i d'obres premiades.

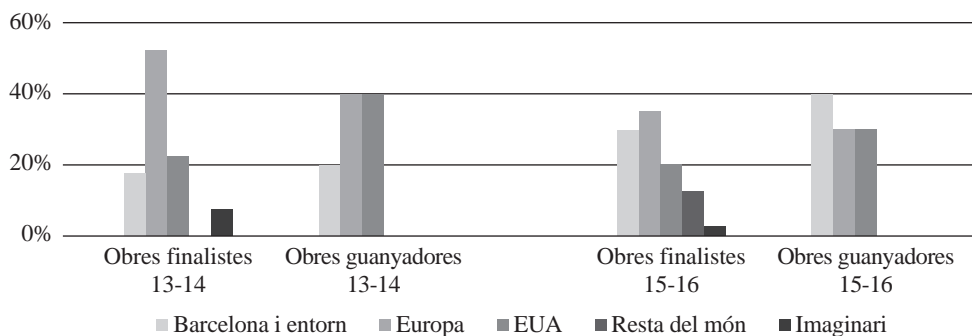

Figura 6b. Espais on transcorre la trama argumental d'obres finalistes i d'obres premiades.

3.7. PERSONATGES PROTAGONISTES: PARENTESC GENERACIONAL I GÈNERE BINARI

Tot i que l'oferta inicial de títols candidats assignada al col·lectiu de 13-14 anys inclou diverses històries protagonitzades per adults (amb protagonisme compartit o no amb algun altre personatge principal en edat adolescent), els lectors d'aquesta categoria es decanten de manera clarivident per les narracions protagonitzades per personatges del seu mateix rang d'edat. De fet, el 90 % de les lectures premiades les protagonitzen de manera gairebé exclusiva joves fictivals generacionalment coetanis als lectors avaluadors. Aquesta prelatió delimita amb claredat quin seria el perfil de lectures canòniques des del punt de vista no institucional pel que respecta a aquest indicador.

En canvi, el factor del parentiu generacional perd importància entre els lectors de més edat. En aquesta altra etapa, el binomi adolescent-adult en llibres premiats s'equipara i fins i tot supera al de l'oferta preliminar de lectures aspirants al guardó. En un altre ordre de coses, destaca el repunt, si bé tènue —encara que significativament més gran respecte dels títols no agraciats—, dels relats premiats protagonitzats per animals personificats o éssers fantàstics, en totes dues etapes.

	Adollescent/s		Adollescent/s i adult/s		Adults		Animals o éssers màgics	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Obres finalistes 13-14 anys	72,5 %	29	15 %	6	5 %	2	7,5 %	3
Obres guanyadores 13-14 anys	90 %	9					10 %	1
Obres finalistes 15-16 anys	72,5 %	29	17,5 %	7	7,5 %	3	2,5 %	1
Obres guanyadores 15-16 anys	70 %	7	20 %	2			10 %	1

Taula 7a. Perfil generacional dels personatges protagonistes en obres finalistes i en obres premiades.

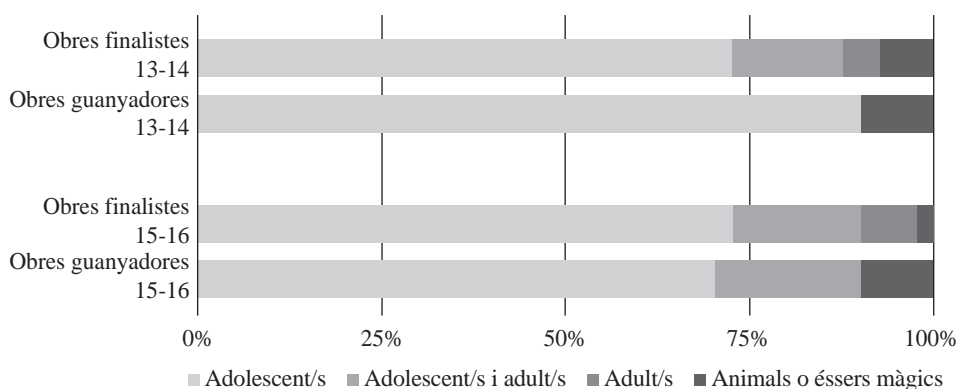

Figura 7a. Perfil generacional dels personatges protagonistes en obres finalistes i en obres premiades.

Per acabar, es palesa també un consens notable entre els lectors de més edat i la crítica especialista pel que fa a les històries protagonitzades per personatges de gènere femení o masculí —o per binomis dels dos sexes—, si partim de la simetria percentual de lectures premiades entre la relació d'obres finalistes. El cànon (l'acadèmic i el no acadèmic) sembla confluïr en aquest cas. Amb tot, tampoc no es perfila cap tendència quant a obres amb una clara prominència per personatges protagonistes d'un sexe o l'altre. Per aquesta raó, no té gaire sentit provar de fixar indicis de traçabilitat canònica en aquest espectre d'edat.

No obstant això, aquest equilibri no té continuïtat en el cas dels lectors més menuts. Aquests altres mostren un major grau d'adhesió per aquelles històries protagonitzades per xiquetes o dones; preferència molt més accentuada si es té en compte la relació d'obres protagonitzades per personatges de l'un i de l'altre gènere entre l'oferta primigènia de títols plantejada per la comissió acadèmica. De resultat de tot plegat es pot afirmar que la canonicitat no acadèmica a l'entorn d'uns protagonistes majoritàriament de condició femenina s'esvaeix a mesura que augmenta l'edat d'aquests escolars.

	Femení		Masculí		Femení i masculí	
Obres finalistes 13-14 anys	40 %	16	45 %	18	15 %	6
Obres guanyadores 13-14 anys	50 %	5	30 %	3	20 %	2
Obres finalistes 15-16 anys	40 %	16	40 %	16	20 %	8
Obres guanyadores 15-16 anys	40 %	4	40 %	4	20 %	2

Tabla 7b. Gènere binari dels personatges protagonistes en obres finalistes i obres premiades.

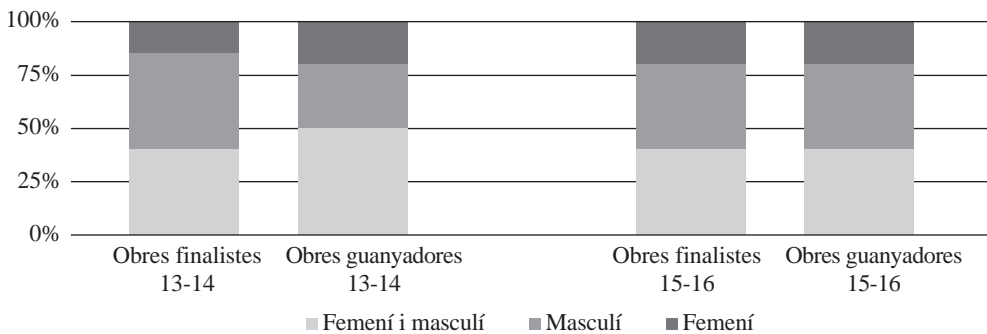

Figura 7b. Gènere binari dels personatges protagonistes en obres finalistes i obres premiades.

3.8. ALTRES FACTORS

En darrer terme, s'han desestimat altres indicadors amb valors sense incidència conspícuca a efectes de l'objecte d'estudi d'aquesta investigació, com per exemple el paràmetre dels autors premiats diverses vegades. En aquest sentit, la preselecció de la comissió ha actuat —preventivament i pretesament— com a filtre catalitzador. Així doncs, en el decenni escrutat, entre les vuitanta lectures aspirants, tan sols hi ha hagut lloc a la repetició de vuit autories. Aquesta tessitura s'ha reduït, al seu torn, a una sola repetició en cada cas. Com a curiositat, d'aquestes excepcions aïllades, només un parell obtingueren el reconeixement majoritari dels lectors en una única ocasió.⁶ Recapitulant: la comissió d'ex-

6. Els vuitanta títols preseleccionats per la comissió corresponen ni més ni menys que a setanta-dos autors i autores diferents. Repeteixen candidatura, si bé només per partida doble, vuit escriptors. D'aquests, però, només un parell han acabat resultant premiats: Maite Carranza, guanyadora per *Una bala per al record* (2019, 13-14) i finalista per *Màgia d'una nit d'estiu* (2010, 13-14); i Àngel Burgas, guanyador per *Noel et busca* (2014, 15-16) i finalista per *Kamal i els alfabetistes* (2016, 13-14). Les sis plomes restants van ser desestimades finalment pel jurat juvenil, i van quedar relegades a la condició de finalistes en les dues edicions en què aspiraven al distintiu: AVI, per *La véritable confession de Charlotte Doyle* (2011, 13-14) i *Ciutat d'orfes* (2013, 13-14); Anne-Laure Bondoux per *Temps de miracles* (2012, 15-16) i *Les llàgrimes de l'assassí* (2014, 15-16); Pau-Joan Hernández per *Quan no te'n vas* (2012, 13-14)

perts no dona peu a repetir autoria quasi mai (en proposar setanta-dos autors i autores distints per a vuitanta candidatures aspirants al premi). D'aquesta forma s'evita que la presència reiterada de noms de prestigi pugui condicionar l'adhesió o desafecció cap a un escriptor determinat; sobretot perquè existeix la possibilitat, si bé força remota, que un lector pugui arribar a repetir participació en fins a quatre edicions consecutives (una per cada nivell d'ESO cursat). S'han descartat així mateix l'existència d'afinitats per determinades editorials per part dels lectors adolescents, per tal com el repartiment ve donat per endavant per la comissió en una proporció bastant equànime, ja advertida per Lluch i Cantó (2021: 478).⁷

Es bandeja també escometre una comparativa que unisca títols premiats pels lectors amb rànquings oficials de vendes, conscients que aquest és un terreny força pantanós i controvertit. Pel mateix motiu, es prescindeix dels polèmics llistats emesos cada any nou per la premsa escrita amb els deu millors llibres publicats durant els dotze mesos anteriors. Aquests rànquings solen estar sotmesos al judici subjectiu del crític de torn, i això va unit al fet que són de rara consulta entre adolescents. En aquest sentit, només a tall de mostra, els resultats de LibriRed a partir de LibriData (plataforma digital en línia de CEGAL-Llibreries d'Espanya que registra la venda diària de llibres en català a més de 150 punts de Catalunya entre llibreries i grans superfícies) corresponents a l'últim any profícu estimat en aquest estudi (2019), no arriben dins del seu *Top ten* anual cap dels títols premiats aquell mateix any a les categories 13-14 ni 15-16. Endemés, les xifres del recompte corresponen només a Catalunya i no inclouen dades valencianes ni balears.

4. CONCLUSIONS

Els vestigis d'un cànon literari juvenil no acadèmic es diagnostiquen coneixent, sobretot, les preferències reals dels lectors adolescents proferides per ells mateixos. Al costat d'això, el contrast dels seus gustos i parers davant del que prefereix normalment l'academicisme imperant permet dilucidar similituds i diferències entre aquests dos perfils generadors de cànon, definint millor així la seua traçabilitat i caracterització. L'anàlisi del corpus d'un premi literari tipològicament paradigmàtic com Protagonista Jove durant aquesta última dècada completa mitjançant paràmetres i indicadors discursius específics, possibilita així mateix fer-nos una idea dels camins que pren aquesta altra canonicitat emancipada de tot allò que vindria a ser estrictament i convencionalment

i *La balada del funicular miner* (2015, 13-14); Marie-Aude Murail per *Simple* (2011, 15-16) i *L'assassí de la corbata* (2013, 13-14); Jenny Valentine per *Violet Park* (2010, 13-14) i *La doble vida de Cassiel Roadnight* (2015, 13-14); i Silvestre Vilaplana per *Resurrecció* (2013, 15-16) i *La mèdium* (2018, 15-16).

7. Atesa l'extensió de l'article, s'omet afegir un annex amb la relació detallada d'editorials premiades. Cf., a tal efecte, el còmput absolut de Lluch i Cantó (2021: 479) o l'històric de lectures premiades i finalistes disponible en línia en: <<https://www.ibbycat.cat/programes/premis-atrapallibres-i-protagonista-jove/comissions-de-seleccio-i-criteris-2/>>. [Consulta: 13 de febrer de 2023.]

acadèmic. Les conclusions d'aquest estudi, emparades en els resultats quantitius arrellegats en aquestes pàgines, van lligades a un enfocament percentual d'instrumentalització qualitativa per ressaltar precisament aquestes dissociacions.

L'opinió adduïda pels joves interpellats respon tant a lectures lúdiques i voluntàries com a prescrites en àmbit escolar. Sempre es tracta, en tot cas, de novetats. Tot i que les bases del certamen no ho establisquen obertament, la comissió d'experts encarregada de confeccionar la preselecció de lectures aspirants a ser premiades procura evitar en la mesura del possible la reiteració d'autories i la sublimació de línies temàtiques, propiciant així un ventall folgat d'opcions de cara a la votació col·lectiva que competeix al lector adolescent enquestat. Tot i amb això, la deliberació i emissió del veredicta a càrrec d'aquest elenc de joves presenta particularitats i especificitats segons les franges d'edat, concretades en les categories respectives d'entre 13-14 i 15-16 anys. Fet i fet, aquestes són les conclusions de l'estudi.

En els lectors de 13-14 anys es percep encara un cert interès per l'element fantàstic, mentre que la temàtica realista és l'opció predilecta entre els lectors adolescents de major rang d'edat, molt per damunt fins i tot del criteri canonicista institucional establert per la comissió a partir de l'oferta inicial d'obres preseleccionades. Tot i l'intent per part d'aquesta comissió d'oferir una amalgama d'històries ambientades en èpoques i espais molt variats entre el conjunt de títols finalistes, el criteri no acadèmic dels lectors que exerceixen com a jurat estableix únicament com a canònics aquells relats emplaçats en temps present (única opció interessant entre els més grans) i amb ambientacions en entorns si fa no fa propers i reconeixibles.

Pel que fa als personatges que protagonitzen les trames considerades dins d'aquest mateix corpus, els lectors de la categoria de menor edat defineixen el seu particular cànon decantant-se per llibres amb marcada presència femenina i protagonisme pràcticament absolut de personatges del seu mateix estatus generacional. Aquests valors, però, difereixen completament respecte als dels lectors adolescents més madurs, el parer dels quals coincideix a grans trets amb el que estableix la comissió acadèmica. Aquesta concomitància no permet delimitar, en conseqüència, cap hipòtesi de canonicitat dispar a l'oficial.

Entre allò més paradoxal, factors com l'idioma original del llibre, el sexe de l'escriptor (llevat dels més petits) o la valoració crítica i la puntuació consegüent a la revista *Fa-ristol* tampoc no pareixen ser elements substancialment significatius en clau de nous horitzons canònics, segons el que hem pogut inferir d'aquest anàlisi mostral. En altres paraules: en aquests ítems, escolars i experts combreguen bastant quant a parer.

Comptat i debatut, de l'anàlisi d'aquests valors mostrals concernents a la relació d'obres premiades en aquest certamen durant el lapse advertit, podem inferir que el cànon no acadèmic constituït arran de l'opinió dels lectors més joves coincideix més aviat poc amb la canonicitat que s'estableix de resultes del veredicta dels adolescents d'edat més avançada. Per contra, les opinions d'aquest segon grup d'edat conflueixen més amb les dels experts, sobretot pel que fa als personatges arquetípics o a la ubicació espacial temporal. Ras i curt: els lectors de menor edat generen un cànon no acadèmic molt més definit.

Els de la categoria de 13-14 anys perfilen la seua lectura canònica de forma més precisa i nítida, en contraposició a l'àmplia oferta primigènia dels experts adults. Aquest

cànon respondria a lectures realistes d'índole social escrites per dones, emplaçades en entorns propers i actuals i protagonitzades per personatges femenins d'edat consemblant a la seua. Per contra, la lectura canònica dels de major rang d'edat ja no s'ajustaria tant a aquests mateixos paràmetres i quedaria més diluïda entre l'ampli ventall de variables suggerit pels crítics de la comissió. En tot cas, si hagueren de traçar el contorn de la lectura canònica des de la perspectiva institucional, aquest altre patronatge respondria al d'un llibre escrit per un home, de trama també realista i actual, emplaçat en aquest cas a l'estranger i protagonitzat indistintament per homes o dones. No hi hauria, de més a més, cap subgènere temàtic específic.

Després d'aquests resultats i la seua interpretació preceptiva a la recerca de cànons alternatius als institucionalitzats, queda pendent encetar en estudis futurs una comparativa amb el corpus de premis d'aquesta mateixa índole en altres idiomes, a fi de comprovar si la tendència constatada ara i ací és en certa mesura universal. D'igual manera, resta pendent també comparar el corrent de canonicitat exercit pels lectors adolescents amb el funcionament del circuit literari adult, ja que, malgrat tractar-se de dos tipus de públic diferents, en els darrers anys tots dos apunten cap a un comportament cada volta més similar.

En última instància, es fa igualment necessària la continuïtat d'aquest mateix estudi ampliant-lo a una segona part, en què es compare l'opinió dels lectors i aquest cànon no acadèmic resultant amb els guarismes corresponents a balanços tals com els millors de l'any segons la crítica literària (premsa convencional, booktubers, etc.) o els més venuts segons els sempiternament controvertits rànquings. Per descomptat, només a partir de dades oficials verificades, tot i ser conscients que moltes indexacions com ara la del *Top ten* anual de LibriRed no discerneixen per edat ni gènere, en incloure qualsevol obra que es podria titllar de LIJ dins d'un mateix sac: des de productes destinats a prelectors a lectures per a adults que han esdevingut literatura guanyada.

Siga com vulga, el balanç global fruit dels paràmetres i els indicadors ponderats al llarg d'aquesta investigació permet inferir que l'opinió del públic lector juvenil difereix sovint del que la crítica academicista tendeix a pressuposar, donant lloc a àpexs i matisos que confereixen i traspuen indicis d'un cànon literari no acadèmic que cal seguir de ben a prop.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ABAD, Héctor (2018): «Diatriba y panegírico de los premios literarios», *Cuadernos Hispanoamericanos*, 812, p. 174-180.
- BALLESTER, Josep / IBARRA, Noèlia (2013): «Crítica literaria», dins MARTOS, Eloy / CAMPOS, Mar (ed.): *Diccionario de nuevas formas de lectura y escritura*. Madrid: Santillana, p. 153-155.
- BLOOM, Harold (2009): *El cànon occidental*. Barcelona: Anagrama.
- CARREÑO, María (2013): «Canon», dins MARTOS, Eloy / CAMPOS, Mar (ed.): *Diccionario de nuevas formas de lectura y escritura*. Madrid: Santillana, p. 85-88.

- CERRILLO, Pedro (2013): «Canon literario, canon escolar y canon oculto», *Quaderns de Filologia. Estudis literaris*, 18, p. 17-31.
- CHARTIER, Roger (2001): «¿Muerte o transfiguración del lector?», *Revista de Occidente*, 239, p. 72-86.
- CLADERA, Joana Maria (2013): «Els premis en la literatura infantil i juvenil catalana: una panoràmica», dins ROIG, Blanca-Ana / SOTO, Isabel / NEIRA, Marta (ed.): *Premios Literarios e de Ilustración na LIX*. Vigo: Edicións Xerais, p. 115-131.
- DE AMO, José Manuel / GARCÍA-ROCA, Anastasio (2019): «La recepción de la narrativa Transmedia: análisis del lector modelo», dins ESCANDELL, Dari / ROVIRA-COLLADO, José (ed.): *Current Perspectives on Literary Reading*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, p. 1-18.
- ESCOLAN, Esther (2016): «Els premis literaris no són per a les dones», *Dones*, 46, p. 28-30.
- FRANCÉS, M. Àngels (2021): «Dialogic Creation of the Popular Canon and Social Capital on Twitter», *Bulletin of Hispanic Studies*, 98 (10), p. 981-1000. <<https://doi.org/10.3828/bhs.2021.57>>.
- GÓMEZ-DÍAZ, Raquel / GARCÍA-RODRÍGUEZ, Araceli (2022): «Twenty years of illustration awards for children's and young adults' books in Spain», *Revista General de Información y Documentación*, 32, p. 181-195. <<https://doi.org/10.5209/rgid.81201>>.
- GÓMEZ-DÍAZ, Raquel / GARCÍA-RODRÍGUEZ, Araceli (2024): «Establishing a children's and young people's literary canon based on literary awards», *Ocnos*, 23, p. 1-15. <https://doi.org/10.18239/ocnos_2024.23.1.452>.
- IZU, Miguel (2021): «El agujero negro de los premios literarios municipales», *Realia*, 15, p. 71-85. <<https://doi.org/10.24965/realia.i15.10876>>.
- LLORENS, Ramón / MARTÍN, Nieves (2013): «La renovación de los premios en el siglo XXI», dins ROIG, Blanca-Ana / SOTO, Isabel / NEIRA, Marta (ed.): *Premios Literarios e de Ilustración na LIX*. Vigo: Edicións Xerais, p. 93-114.
- LLUCH, Gemma (2024): «Espacios y actores responsables de la creación del canon no académico», dins TABERNERO, Rosa (ed.): *Formar lectores en la sociedad digital: retos y propuestas desde la investigación*. Berna: Peter Lang, p. 21-37.
- LLUCH, Gemma / CANTÓ, Mercè (2021): «Los premios literarios y el canon literario. El caso Protagonista Jove», dins NEIRA, Marta / REQUEIXO, Armando (ed.): *Verbas Amigas*. Santiago de Compostella: Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades, p. 473-490.
- LLUCH, Gemma / VALRIU, Caterina (2013): «20 anys del Premi Josep M. Folch i Torres: la creació d'un cànon en la Literatura Juvenil catalana», dins ROIG, Blanca-Ana / SOTO, Isabel / NEIRA, Marta (ed.): *Premios Literarios e de Ilustración na LIX*. Vigo: Edicións Xerais, p. 133-152.
- MAÑÀ, Teresa (2017): «Algunes reflexions sobre els premis literaris infantils i juvenils catalans», *Faristol*, 85, p. 11-13.
- MENDOZA, Antonio (2010): «La competencia literaria entre las competencias», *Lenguaje y Textos*, 32, pp. 21-33.
- NÚÑEZ, Gabriel (2001): *La educación literaria*. Madrid: Síntesis.
- NÚÑEZ, Gabriel / COSTA, Paulo (2013): «Educación literaria», dins MARTOS, Eloy / CAMPOS, Mar (ed.): *Diccionario de nuevas formas de lectura y escritura*. Madrid: Santillana, p. 204-205.

- POZUELO, José M. (1994): «La teoría de la narración», dins VILLANUEVA, Darío (ed.): *Curso de teoría de la literatura*. Madrid: Taurus, p. 69-98.
- POZUELO, José M. (2000): «Teoría del canon», dins POZUELO, José M. / ARADRA, Rosa (ed.): *Teoría del canon y literatura española*. Madrid: Cátedra, p. 11-140.
- SOTOMAYOR, M. Victoria / DÍAZ-ARMAS, Jesús (2013): «Los premios Lazarillo y Nacional de Literatura Infantil y Juvenil», dins ROIG, Blanca-Ana / SOTO, Isabel / NEIRA, Marta (ed.): *Premios Literarios e de Ilustración na LIX*. Vigo: Edicions Xerais, p. 59-90.
- STEENMEIJER, Maarten (2011): «¿Miedo de tocar? Los críticos frente al best-seller», dins CARRERA, Miguel *et al.* (ed.): *En los márgenes del canon*. Madrid: CSIC, p. 67-83.
- SULLÀ, Enric (2007): «El cànon literari: cap a una definició operativa», *Literatures*, 5, p. 9-22.
- SULLÀ, Enric (2008): «Contar el canon: sobre el canon de la literatura catalana del siglo XX», *Ínsula*, 729, p. 3-4.
- SULLÀ, Enric (2010): «Canon literario y humanismo», dins AULLÓN DE HARO, Pedro (ed.): *Teoría del Humanismo II*. Madrid: Verbum, p. 139-166.
- WAHNON, Sultana (2010): *El problema de la interpretación literaria. Fuentes y bases teóricas para una hermenéutica constructiva*. Vigo: Academia Editorial.

RESUM

Aquest estudi examina el patró narratològic de les lectures aspirants als premis literaris Protagonista Jove durant el lapse 2010-2020. S'identifiquen confluències i desavinences argumentals entre el corpus de lectures finalistes seleccionat amb antelació per una comissió d'experts i la relació final de llibres premiats per un jurat de base popular, conformat en exclusiva per lectors adolescents amb franges d'edat entre 13-14 i 15-16 anys. Aquesta comparativa pretén dilucidar l'ascendència real del lector destinatari, emissor del veredictes d'aquest certamen, pel que fa a la constitució d'un hipotètic cànon literari juvenil no acadèmic, preconitzat per una concatenació multifactorial d'indicadors: temàtica, trama, temps, espai, arquetips, etc. Els resultats s'obtenen en confrontar els paràmetres discursius habituals de les lectures candidates amb els de les lectures al remat premiades. La dimensió d'aquest paradigmàtic guardó literari en català permet establir indicis sòlids de traçabilitat entorn d'un cànon allunyat de l'academicisme, atesa la disparitat de parers entre mediadors especialistes i lectors.

PARAULES CLAU: cànon, premis literaris, Protagonista Jove, literatura infantil i juvenil catalana.

ABSTRACT

Protagonista Jove awards, a non-academic literary canon

This article examines the narrative model of the publications aspiring to the *Protagonista Jove* literary awards during the period 2010-2020. There are points of agreement and disagreement between the corpus of prize-winning books selected in advance by a specially created commission of experts and the books that were voted for by a popular jury, composed exclusively of teenage readers aged 13-14 and 15-16. This comparison is an attempt to elucidate the background of the target readers forming the jury in this competition with a view to the constitution of a hypothetical non-academic youth literary canon on the basis of a multifactorial list of indicators: theme, plot, time, space, archetypes, etc. The results are obtained by comparing the usual discourse parameters of the stories presented by the candidates with those of the winners. The size of this paradigmatic literary award in Catalan makes it possible to establish solid indications of traceability involving a canon removed from academic criteria, given the disparity of opinions between the specialist mediators and other readers.

KEYWORDS: literary canon, literary awards, *Protagonista Jove*, literature for children and young adults in Catalan.